

Ақийда дарслари (118-дарс). Иноят далили

13:00 / 25.01.2021 3822

Бир хонага кирган одам ундаги жиҳозларнинг чиройли тартибда турганини кўрса, дарҳол бу ишнинг ўта дидли киши ёки кишилар томонидан қилинганини сезади. Чунки кичик бир хонада ҳам, биров тадбирини қилмаса, ундаги нарсалар ўз-ўзидан тартибга тушиб қолмаслиги аниқ.

Бас, шундай экан, одам боласи борлиққа назар солсин. Ундаги санаб адоғига етиб бўлмайдиган нарсаларни ақл лол қоладиган даражада тартибга солган ким? Албатта, Аллоҳ!

Аллоҳ таоло Фурқон сурасида қуйидагиларни айтади:

﴿أَرِيْنُمْ أَرْمَقَوَ أَرْسِ أِهِيَفَ لَعَجَوَ أَرْبُ أَمَّسِ لِيَفَ لَعَجِي دَلَا كَرَابَت

«Осмонда буржлар қилган ва унда чироқ ва нур сочувчи ой қилган Зот баракотли, улуғ бўлди» (61-оят).

Осмондаги юлдузларнинг буржларини Аллоҳ яратмаса, ким ярата олар эди? Осмондаги чироқ – қуёшни Аллоҳ қилмаса, ким қила олар эди? Осмондаги нур сочиб турувчи ойни Аллоҳ яратмаса, ким ярата олар эди? Ана ўша нарсаларни яратган Зот баракотли ва буюк бўлмаса, ким баракотли ва буюк бўла оларди?

﴿أَرْوُكُشَ دَارًا وَأَرْوُكُشَ دَارًا نَأَ دَارًا نَمَلٌ فَفَلَحَ رَاهَنَلَاوَلِي لَلَعَجِي دَلَا وَهَو

«У ибрат олмоқни ирода қилган ва шуқр қилмоқни ирода қилган киши учун кеча-кундузни бирин-кетин қилган Зотдир» (Фурқон сураси, 62-оят).

Аллоҳ таоло кеча билан кундузни бири кетиб, бири келадиган қилиб қўймаса, ким буни қила олар эди? Ким ибрат олмоқчи бўлса, шундан ибрат олсин. Ким Аллоҳ берган неъматга шуқр қилмоқчи бўлса, шунга шуқр қилсин.

Аллоҳ таоло Жосия сурасида қуйидагиларни айтади:

نَمِ اَوْعَتْ بَبَتَلَو وَوَزْمَ اَبِهَيْفُ كُنْ فُلْ اِي رَجَتْ لَ رَحَبَلْ اُمُ كَلَّ رَّخَسَّ يَدَّلْ اُءَلَلْ ا
نُورُ كُنْ شَتَّ مُ كَلَّ عَلَّ وَوْلُ صَف

«Аллоҳ сизга денгизни унда Ўз амри билан кемалар юриши учун ва Унинг фазлидан иташингиз учун беминнат хизматкор қилиб қўйди. Шоядки, шуқр келтирсангиз» (12-оят).

Аллоҳ таоло бошқа нарсалар қатори денгизни ҳам инсон учун мусаххар қилиб берди. Яъни беминнат хизматкор ўлароқ бўйсундириб қўйди. Умуман, денгизни инсон фойдаси учун яратди. Буни Аллоҳ таолодан бошқа ҳеч ким қила олмайди.

Инсон уни ўрганиб, ўз фойдасига хизмат қилдиришга уриниши керак. Аниқки, денгиз ўзи келиб хизмат қилмайди. Бу ҳақиқатни ушбу оятда: **«... ва Унинг фазлидан иташингиз учун беминнат хизматкор қилиб қўйди»** деганидан тушунамиз.

«Аллоҳнинг фазлидан бирор нарса келишини кутиб ўтиришингиз учун» демади, балки **«...Унинг фазлидан иташингиз учун»**, деди.

كَلَّ ذِي نُّنَّ اُنَّ اَعِي مَحَ صُرَّ اَلْ اِي فِ اَمَّ وَاوَا مَّ سَلَّ اِي فِ اَمَّ مُ كَلَّ رَّخَسَّ و
نُورُ كُنْ شَتَّ مُ كَلَّ عَلَّ وَوْلُ صَف

«Ва сизга осмонлардаги нарсаларни ва ердаги нарсаларни - ҳаммасини Ўз томонидан беминнат хизматкор қилиб қўйди. Албатта, ана шунда тафаккур қиладиган қавмлар учун оят(белги)лар бордир» (13-оят).

Демак, осмонлардаги ҳамма нарса Аллоҳ таоло томонидан инсон фойдаси учун бўйсундириб қўйилган.

Ердаги барча нарсалар Аллоҳ томонидан инсон фойдаси учун бўйсундирилгандир. Ҳақиқатни фақат тафаккур қилганлар тушуниб етадилар. Фақат ақл ишлатиш, тафаккур қилиш орқали борлиқдаги ҳамма нарсанинг инсон учун бўйсундирилгани англаб етилади ва улардан инсон учун фойда олинади. Ўз навбатида, ақл юритиш борлиқдаги барча нарсаларни инсонга бўйсундириб берган Зотга иймон келтириб, ибодат қилишга олиб келади. Бўлмаса, иймонсиз, қуруқ илм фойда эмас, зарар келтиради.

Ҳа, дунёдаги ҳеч бир нарса ўз-ўзидан бўлиб қолмаган. Уларнинг ҳаммасини Аллоҳ таолонинг Ўзи тартибга солган.

«Сунний ақийдалар» китобидан